

Nr 141.

Av herr **VON ESSEN m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag om förfogande över viss egendom under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden.

Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lag om förfogande över viss egendom under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden har bland lantmännen framkallat ej ringa betänkligheter, och yrkanden på ändringar däri hava ej heller uteblivit.

I propositionen förutsättes, att Kungl. Maj:t skulle erhålla befogenhet att utan inskränkning lägga beslag på fast egendom för en tidrymd av ända till 15 år ävensom äga frihet förordna, att vare sig en fastighet tages i beslag eller icke, de därå födda kreaturen i allt fall skola avstås till kronan. Även vi anse detta skulle bliva ett större ingrepp i äganderätten än som av krigsförhållandena och det allmännas intresse påfordras.

Väl må det vara sant, att med den begränsade giltighetstid, ännu gällande förfoganderättslag erhållit, den icke kunnat lämna ett så kraftigt rättsmedel till vanhävdens bekämpande, som önskligt varit, och de försök, som redan blivit gjorda med statsbeslag av vissa misskötta fastigheter, torde knappast kunna anses lyckade. Det är därför ej ägnat att väcka någon förundran, när Kungl. Maj:t ansett sig böra begära utsträckning av tiden för beslagets giltighet i ändamål att erhålla ett mera användbart medel »för vinnande av målet att under nuvarande svåra tid åstadkomma nöjaktig odling av jord, vars innehavare själv är ur stånd eller ovillig därtill». För detta måls uppnående synes det dock vara tillräckligt, om beslag får ske av fastighet, som är utsatt för vanhävd.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag till en odlingsorganisation skall det äligga de kommunala odlingsnämnderna att övervaka, att jorden inom kommunen ordentligen skötes, och, om försummelse härutinnan iakttages,

med alla till buds varande medel verka för att nöjaktig brukning kommer till stånd, i sista hand genom att om missförhållandet göra anmälan till Konungens befallningshavande med förslag till de åtgärder, som från det allmännas sida synas påkallade för jordens upphjälpande ur vanhävden. En liknande uppgift skall det tillkomma odlingsrådet för dess verksamhetsområde. I avsikt att trygga jordägarna mot förhastande ingripanden från statsmyndigheternas sida anse vi, att innan statsbeslag av fastighet för längre tid än ett år skall få ifrågakomma, vanhävden bör vara vitsordad av odlingsnämnden eller odlingsrådet eller ock genom annan sakkunnig undersökning på ett objektivi sät t konstaterad.

Beträffande tiden för beslaget förefaller den av Kungl. Maj:t förut-satta vara anmärkningsvärt lång. Då vi det oaktat icke i denna del framställa något inskränkande yrkande, sker det med hänsyn till

dels att staten icke har något intresse av, att beslagstiden göres längre än som är nödigt för erhållande av en vederhäftig brukare å fastigheten och att detta syfte i södra och mellersta delarna av landet kan uppnås med ett beslagtagande på högst 10 år,

dels att för viss jord i Norrland och Dalarna en arrendetid av minst 15 år dock redan är lagstadgad,

dels ock att beslagsrätten, som i första hand är avsedd att förmå försu mliga jordägare att själva vidtaga de för vanhävden s avhjälpande erfordrerliga åtgärderna, genom avkortning av tiden skulle förlora en avsevärd del av sin effektivitet.

Kungl. propositionens bestämmelser beträffande beslagtagande av fastighet lida onekligen av en viss knapphändighet. Åtskilliga hithörande föreskrifter äro utan tvivel att förvänta i den verkställighetsförordning, som även för nu föreslagna förfoganderättslag blivit bebådad. Hit höra bl. a. bestämmelser om av- och tillträdessyn samt ersättningsens bestämmande till jordägaren för mistad avkastning från fastigheten. För att förebygga, att särskilt ersättningen beräknas högre än som svarar mot den avkastning, fastigheten i sitt vanvårdade skick utan att ytterligare utsugas förmår lämna sin ägare, kan ifrågasättas, om icke denne bör föreläggas viss tid att framställa sitt ersättningsanspråk.

I den mån bestämmelser däremot kunna erfordras för ordnande av sådana förhållanden mellan jordägaren, å ena sidan, samt staten eller av staten antagen arrendator, å andra sidan, som i normala fall regleras genom nyttjanderättslagstiftningen, torde dessa bestämmelser såsom varande av civillags natur böra inflyta i själva förfoganderättslagen. Arrendelagstiftningens föreskrift att därest arrendator under arrendetiden avhjälper brist, som befunnits å fastigheten vid tillträdet, han därför

skall njuta gottgörelse av jordägaren, synes oss böra gälla även för det fall, att staten beslagtagit en vanhävdad egendom och därefter antingen själv satt den i stånd eller utarrenderat densamma till en person, som förbättrat dess hävd. Att domstol i ett dylikt fall utan uttrycklig föreskrift skulle anse en jordägare genom analogitillämpning av arrendelagen kunna ådömas sådan ersättningsskyldighet, är icke troligt, då förutsättningen för hela denna lags tillämplighet är ett med jordägaren ingånget arrendeavtal. På enahanda sätt torde det förhålla sig med de övriga förpliktelser, som enligt nyttjanderättslagstiftningen eller i särskilt fall enligt vid tiden för beslaget gällande arrendekontrakt åligga jordägaren.

Vidkommande därefter den föreslagna, för jordbrukarna synnerligen betänksamma utvidgningen av beslagsrätten av kreatur, så anse vi, att, då redan med nuvarande avfattning av § 2 i förfoganderättslagen, expropriation kan ske av den spannmål, som man genom kreaturens beslagtagande och nedslaktning uppger sig vilja rädda, något behov icke synes förefinnas för gällande bestämmelsers ändring i angivet syfte.

På grund av vad vi sålunda anfört, tillåta vi oss hemställa,

dels att någon utvidgning av den enligt § 2 i nu gällande förfoganderättslag stadgade expropriationsrätt av särskilt kreatur icke måtte medgivas,

dels att stadgandet, att, där fastighet upplåtes för drivande av jordbruk, upplåtelsen skall gälla under viss tid, högst 15 år, måtte begränsas till fastighet, som befunnits vara utsatt för vanhävd,

dels att de förpliktelser, som enligt lagstiftningen om nyttjanderätt till fast egendom eller i särskilt fall enligt arrendekontrakt åligga jordägare gentemot arrendator, skola gälla även då vanhävdad fastighet enligt förfoganderättslagen upplåtes åt staten,

dels ock att vederbörande utskott måtte vidtaga de ändringar i den föreslagna lagtexten, som av våra här gjorda yrkanden påkallas.

Stockholm den 8 mars 1918.

C. J. v. Essen.

Åke Ingeström.

Lars Olsson.